

„EDINOST“

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

„Edinost“ stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta 3.—; „ 4.50 „
za četrt leta 1.50; „ 2.25 „
Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorici in v Ajdovščini po 6 nov.
Na naročbe brez priložene naročilne se upravnistvo ne osira.

EDINOST

Oglasi in oznanila se računajo po 8 nov. vrstica v petiti; za naslove s debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.
Poslana, javne zahvale, osmrtnice itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu Piazza Caserma št. 2. Vsako pismo mora biti frankovano ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in inserate prejema upravnistvo Piazza Caserma št. 2. Odprte reklamacije se prosto poštnino.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edinstvo je moč«.

Interpelacija

poslanca dr. Gessmanna in tovarišev na grofa Taaffe-a.

Odpust državnega in deželnega poslanca Vekoslava Spinčiča iz službe c. kr. profesorja na učiteljski v Gorici, v kojem odpustu se drastično kaže popolno političko brezpravje državnih uradnikov in državnega učiteljskega osebja v Avstriji, poostri je vprašanje prireditve službene pragmatike ter disciplinarnega prava za omenjene kategorije državnih služabnikov, kojega se ne bi mogla dotekniti samovolja vladajočega zistema.

Zaradi tega stavlajo podpisani do grofa Taaffe-a, kot načelnika državne uprave, uprašanje, je-li pri volji, predložiti visokej zbornici predloge, tičočee se uvedanja službene pragmatike in disciplinarnega prava za državne uradnike in za državno učiteljsko osebje?

Na Dunaju, 26. aprila 1892.

Dr. Gessmann, knez Lichtenstein, Muth, prof. Schlesinger, dr. Lueger, Ph. W. Hauck, prof. Kaiser, prof. dr. von Hofmann-Wellenhof, prof. Richter, prof. dr. Fuss, Polzhofer, Riegler, Jax, Schneider, Schieder, Ritter von Troll.

Interpelacija

poslanca Eima in tovarišev na njega ekselencu gospoda ministra za bogočastje in nauk, v seji državnega zbora dne 26. aprila 1892.

Po 1. odstavku člena XIII. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867, drž. zak. št. 42, zajamčena je vsem državljanom pravica, izražati svoje menenje. Ta odstavek slóve: Vsakdo ima pravico z besedami, pismeno, s slikami ali risanjmi izražati

PODLISTEK.

Spomini

na znamenite možé slovenske.

Čital Vatroslav Holz

v Čitalnici Tržaški dne 9. aprila 1892.

(Dalje)

Peti znameniti mož po alfabetni vrsti prikazal se mi je, in to jedinkrat v mojem življenji, na sv. Gori pri Gorici spomladi leta 1882. In ta mož se je imenoval:

Črv Anton,

duhovnik vladikove Goriške, bivši spirital v osrednjem semenišči četverih škofij primorsko-isterskih. Po dovršenem pohodu sloveče romarske cerkve svetogorske, stopim k ondotnemu „cerkvóncu“ na košček sira in merico vina in tam se mi pridruži bledoličen svečenik z otožnimi potezami po obliju, kateri me po opravljeni „malci“ izpremi na plano, na istočno plat cerkve. Tamkaj mi razkazuje predivno panoramo, ki se od ondot razgrinja po neprezirnem okrožji. Uglobljena v nepopisno lepoto pred nama razprostrte slike pokrajinske, sedela sva tam gori na pokopališkem obzidju menda tri ure in se razgovarjala

svobodno v postavnih mejah svoje menenje. Razširjena pravica članov državnega zbora glede izražanja svojih političkih nazorov za časa veljavnosti mandata normirana je specijelno v § 16. ustavnega zakona z dne 21. decembra 1867, recipovanem iz zakona z dne 3. oktobra 1861, drž. zak. št. 98, in veleva glede pravic državnih poslancev nastopno:

„Članov državnega zbora ni moči zaradi glasovanja, storjenega v izvrševanju svojega poklica, nikdar poklicati na odgovor, zaradi izjav, storjenih v izvrševanju svojega poklica pa samo od zbornice, kateri pripadajo. Za časa zasedanja ni smeti nobenega člana državnega zbora zaradi kaznivega dejanja, izvemši slučaj, da je bil zasačen na lici mesta, brez dovoljenja zbornice zapreti ali zoper njega sodno postopati.“

Prvo navedeni člen jamči vsakemu državljanu brez razlike stanu pravico, v postavnih mejah izražati svoje menenje; drugo navedeni pa določa vrhu tega za člane poslanske zbornice še pravico popolne in brezizjemne imunitete nasproti oblastvom. Postavodajec imel je, zagotavlja neomejeno nedotakljivost vsem članom državnega zbora, naj si bodo katerega koli stanu, namen, varovati jih samovoljnosti in preganjanj predpostavljenih instacij in sodišč, katerim bi mogel kdo zaradi svojega političnega prepričanja biti izpostavljen. Varnost je neobhodno potrebna, ako naj dobe izraza pravi nazori poslancev in njihovih volilcev: ona je del svobode govorniške in prvi pogoj zdravemu parlamentarizmu.

Iz navedenega besedila § 16. zakona o pravicah državnih poslancev izhaja nedvojbeno, da je imuniteta, zajamčena po določilih tega paragrafa, veljavna za vso dobo poslaništva, torej za šest let. Naglašja se namreč, da ne bi nastala protislovja, da za časa zasedanja ni smeti niti zapreti niti sodnijsko postopati zoper kaknega poslanca. Ker je glasom protokolovanja državnega zbora zasedanje ravno to, kar legislaturna doba, potem je dokazano, da je nedotakljivost poslancev nasproti oblastvom veljavna ne samo tedaj, kadar zboruje državni zbor, ampak tudi ves drugi čas,

o — najnovejših pojavih na národnem in slovstvenem polji. Meni so bile prežalostne razmere tega moža takrat še povsem neznane, ali takoj sem uvidel, da je iz vsega njegovega govora odmeva tožeči glas — zadušénega talenta. In res sem izvedel pozneje, da je bil imenovanec velenadarjen mož, izređen cerkven učenjak, kateremu so obetali sijajno bodočnost, toda — „ubili so ga“ bojda, zavistni duhovi, kakor marsikaterega njegovih vrstnikov... Saj sem jih naletel križem domovine mnogo takšnih — živih pokopancev, ki zevajo in koprnevajo v svoji samoti, liki ptiči, katerim so zlobni paglavci polomili peruti. — S pismenko D na začetku mi je znan le jeden znameniti mož in sicer:

Dolarin Ivan,

velezaslužni osnoveatelj raznih narodnih društev tukaj v Trstu in izdajatelj „Jurija s pušo“. Jaz sem bil v njegovi družini samo jedenkrat in to v Gorici, torej ne morem soditi o njem. Slišal sem pa, da je bil tudi on jeden izmed tistih rodoljubov, kateri delajo le za druge. Krčil je puščavo, pripravljal po njej plodne njive ter sejal in sadil narodno seme, ko pa je prišel žetve čas, zbili so mu zavistneži srp iz roke. —

torej od dneva volitve do razpusta državnega zbora in da torej nobenega poslanca za dejanja, storjena v tem času, ni smeti brez dovoljenja zbornice poklicati na odgovor, zoper njega postopati ali ga celo bodisi sodnim, bodise disciplinarnim potem kaznovati. —

Od naučnega ministra z odlokom dne 7. marcija t. l. na podlagi nasveta deželnega šolskega sveta goriškega z dne 5. decembra t. l. zaukazani odpust poslanca kmetskih občin Pazin, Volosko itd. Vekoslava Spinčiča iz službe c. kr. profesorja na ženskem učiteljski v Gorici je, presojen s stališča nedvoumnih teh zakonskih določb, navzlic temu, da se naslanja na predlog disciplinarnega sveta, kateri je bil sestavljen od deželnega šolskega sveta goriškega in od naučnega ministerstva, enkratno kršenje člena XIII. drž. osn. z. o pravicah državljanov in § 16. drž. osn. zak. o pravicah narodnih poslancev; to je krivično, protizakonito, iz strankarstva izviračo strahovanje, to je čin neupravičene političke persekucije, katero je v interesu svobode mišljenja narodnih poslancev najodločneje obsoditi, to je izrodek samovoljnosti proti raprezentantu izvestnega političkega pravca.

Akoravno so navedena zakonska mesta do jasnega dokazala protipostavnost tega ravnanja, naj se z ozirom na to, za vse stranke visoke te zbornice velevažno reč še napose dokaže, da je to samovoljno, po ničemur opravičljivo ravnanje pristranske instancije in da je globoko obžalovati, aa je visoka učna uprava to potrdila.

Najprej bodi konstatovano, da šolska oblastvu niso bila niti upravičena začeti disciplinarno preiskavo proti poslancu in profesorju Spinčiču; proti profesorju ne, ker — po ukazu naučnega ministra — ni poučeval, ampak bil od poučevanja oproščen, in ker se tudi nikjer ni trdilo, da je v svoji funkciji kot glavni učitelj na c. kr. ženskem učiteljski v Gorici kaj zakrivil; proti poslancu ne, ker v uvodu omenjeni § 16. osn. zakona o pravicah narodnega poslanca prepo-

veduje postopati proti poslancu za časa sesije zaradi kaznivega dejanja; da, zadnji odstavek tega paragrafa navaja, da ima celó poslanska zbornica, v slučaju, ako je kako oblastvo samovoljno, preziraje poslančevo imuniteto, začelo proti njemu postopati, pravico zahtevati, da se razveljavi, kar se je ukrenilo proti dotičnemu poslancu.

Pridržujemo si pravico predlagati takšen izraz volje visoke te zbornice gledé té, za vse stranke jednako važne reči.

Zakon o nedotakljivosti poslancev štiti pred oblastvi celo tistega, ki je zakrivil kaznivo dejanje. Celó proti takemu poslancu ni smeti kršiti zakona. Ako bi pa že v tem slučaju zaničevanje veljavnih temeljnih pravic bilo kršenje legalitete, kako naj se imenuje potem kršenje nedotakljivosti tistega poslanca, ki v nikakem oziru ni zakrivil ničesar?

Zatožba, recte denunciacija, in sodba šolskih oblastev gledé posl. Spinčiča se naslanjata na dva fakta: prvič, da je kot vodja isterskih Hrvatov pri deželni razstavi v Zagrebu izrekel željo, naj bi se pod habsburžkim žezlom združili vsi Hrvatje; potem, ker je v kmetskih občnah v okraju Poreškem in Puljskem takisto pri splošnih državnozbornskih volitvah v februarju in marciju l. 1891., kakor tudi pri namestnih volitvah v oktobru l. l. deloval za izvolitev slovanskih volilnih mož.

V obeh slučajih posluševal se je posl. Spinčič samo pravice, katere pristojno vsakemu državljanu, torej tudi profesorju: kot politik postavil se je na to stališče, na katerem stoji na stotisoče njegovih hrvatskih rojakov in njih poslanci in izrekel je tirjatev, katero zagovarjajo mnogi zastopniki naroda hrvatskega s tradicijonelno udanostjo za monarhijo in dinastijo. Ta postulat móči je smatrati strankarskim, nikakor pa ne gré ožigosati ga kot tendencijo, naperjeno proti državi, kajti ta postulat se snuje iz zapisanih pravic, pogodb, oklicev, bul, adres itd. Ako je ta želja po uresničenji petita kazniva, potem je kazniv tudi namestnik Njega Vel. cesarja in kralja v kraljevini Hrvatski, ban, kateri izraža že v svojem naslovu in v vseh svojih

Zdaj pride na vrsto „oče koroških Slovencev“:

Einspieler Andrej.

Njega sem pohodil prvič jeseni 1878. leta v Celovci, kjer me je kaj gostoljubno vsprejel in mi podaril neko knjigo za spomin.

Pozneje sem ga videl še dvakrat in sicer dne 8. septembra 1880. leta na Vrazovi svečanosti tam doli v Cerovci in potem pri neki narodni slovesnosti v Ljubljani. Preživel sem v njegovi družbi vsega skupaj menda poldrugo uro, ali izrazito oblijeje njegovo mi ne gine iz spomina, dokler živim! Bil je preblag mož, katerega rahločutno sróe je plamenólo za probujenje svojih rojakov, po tu je j krivdi v narodno mrtvilo ugreznjenih. —

Za njim mi vstaja iz spomina podoba preplemenitega možá, kakeršnih se je malo porodilo na slovenski zemji, in ta veleznameniti mož je:

Erjavec Fran,

nedosežni naš pripovedovalec tajnostij iz rastlinstva in živalstva. Prvič sem videl tega zlatega možá leta 1873. v Ljubljani in to v uredništvu „Slovenskega Naroda“, kamor je bil prišel z zanimivo svojo izvoljenko obiskat prijatelja Jurčiča.

Osebnó sem se z jim seznanil dvajset let potem na začetku svojega potovanja po domovini, prve dni leta 1882. v Gorici. Tu sem od tiste dobe občeval s preblagodušnim možem vselej, kadarkoli me je pot privedla v našo „avstrijsko Nizzo“.

Videl sem v svojem življenji že dokaj imenitnih mož, pristnih učenjakov in čistih značajev; toda odkritoóreno moram vam izpovedati, da tolike milobe poleg tolike učenosti, združene stoli plemenito, neomadeževano značajnostjo v jedni človeški osebi, še nisem nikjer našel, kakor pri pokojnem našem Erjavcu! Človek, občujoč z jim, čutil se je nekako zvišenega nad vso pozémeljsko bedo; upliv ublaženega bitja njegovega pomiril je vsak prepir razburkanih strastij in klasiška njega modróst spravila je vsak duševni razpor zopet v skladno ravnotežje. Ni čudo torej, da planinski naš slavec Simon Gregorčič, toži kot „zaostal, ptič“ za tem nenadomestnim svojim prijateljem, kateri mu je bil mnogo let blagohoten svetovalec in vešč tolažnik v prebritkih urah pesniškega njegovega mučenštva. Tudi jaz, nemirni potnik, pogrešam ga kaj bolešno, kadar priromam iznova

govorih vknupnost hrvatskega naroda. Ako je torej posl. Spinčić dal izraza želji, ki jo goji že dolgo in iskreno narod, katerega on v tej zbornici zastopa, potem se je poslužil samo pravice prosto izraziti svoje mnenje, katera pristoji njemu tako, kakor vsakemu državljanu te države. Izvrševanje te pravice ni torej nikaka krivda, dokler se ta pravica gledé državnih uradnikov in profesorjev ni omejila. Ker se pa to doslej še ni zgodilo, torej ne gré odrekati kakemu profesorju tega, kar zmatra vsakdo drugi za svojo nedotakljivo pravico.

Zatožba je torej v tej točki nična, neopravičena, krivična in protizakonita, to isto pa so tudi protizakonite posledice sodbe, opirajoče se na tako zatožbo.

Isto tako labilna in prazna je druga točka zatožbe, katera se tiče posl. Spinčića delovanja pri zidnji državnozbornski volitvi v zapadnih okrajih isterskih. Pravica, delovati pri volitvah za zmago lastne stranke, je splošna in neodrekljiva. Drugega kakor takšnega delovanja pa učna uprava ne more očitati posl. Spinčiću. Da je res agitiral ali kaj uprizoril, kar bi bilo seglo čez meje postavno dovoljenega delovanja ali kar se ne strinja s činom c. kr. uradnika, potem bi dež. šolski svet, ki posl. Spinčiću gotovo ni naklonjen, sigurno ne bil pozabil poročati o tem v svoji relaciji na naučno ministerstvo. V to pa ni bilo najti subtrakta, navzlic vsemu trudu, kateri se je žrtvoval. Naročilo se je namreč preiskovalnemu sodniku v Rovinju, da preišče delovanje in nehanje posl. Spinčića za časa zadnjih državnozbornskih volitev v Istri. Navzlic neutrudnemu iskanju pa ni bilo moči zaslediti niti najmanjšega kaznivega dejanja in namestnik vitez Rinaldini ni vedel v zatožnici, poslani naučnemu ministerstvu in podpisani od njega, ničesar drugega povedati, kakor da je zatoženčevo „delovanje“ bilo obrnjeno na to, „da bi se izvolili samo hrvatski volilni možje in poslanci“ in da je pri tem prevzel „vodilno ulogo“. Zadnja ta trditev je v toliko resnična, da je posl. Spinčić po svojem uplivu utolažil in pomiril slovanske volilce, razburjene po nasilstvih državnih in avtonomnih oblastev in tako zaprečl izgrede, ki bi bili imeli velikih posledic. Ponudil se je bil to trditev dokazati, a naučna uprava, ne da bi bila koga zaslislala, omejila se je na to, da je posl. Spinčića odpustila iz službe.

Nepravičnost te sodbe se pa vidi še jasneje, ako se uvaži Curriculum vitae tega moža, katerega so po petnajstem, požrtvovalnem delovanju na sramoten in žaljiv način, kot žrtev strankarskega sovraštva, ker se je bil omrzil neki stranki kot zvest priverženec monarhije Habsburžanov, kar na kratko pahnili pred vrata.

Poldrugo desetletje služboval je mož v šolah svoje domovine. Kuran ni bil nikdar,

na obrežje sinjezelene Soče; kajti v čarodajni njega družbi pozabil sem vse neprijetnosti kruhoborskega svojega poklica ter se ob premodrih njegovih pogovorih okrepčal za novi polet križem domovine. Da, smelo rečem: za svojim očetom ga nisem poznal častivrednejšega moža, katerega bi tolikanj spoštoval in ljubil, kakor ranjcega profesorja Erjavca!

Pod nasledujočo črko vam predstavim trojico znamenitih mož različnega stanú Prvemu je bilo imé:

Gaberšek Ivan.

Bil je šolski referent pri c. kr. okrajnem glavarstvu v Celji, pozneje tajnik okrajnega zastopa na Vranskem v prelepi Savinjski dolini. Mož se sicer ni mogel ponašati z vseučiliškimi diplomami, ali bil je velenadarjen človek in prespreten politički uradnik, da ga je očito odlikoval isti njega načelnik, okosteli birokrat, navzlic njegovemu izrečno narodnemu mišljenju, katerega ni skrival pred nikomur. V svoji službi je mnogo koristil v pospeševanje narodnega probujenja v širnem Celjskem okrožju, zlasti pa pozneje na Vranskem, kjer je pripomogel, da so se ustanovila koristna društva v ondotnem okraju.

Od prirode z lepim glasom oblagodarjen, bil je Gaberšek neumoren pevec, ka-

pač pa hvaljen in priznan. Tako veliko je bilo zaupanje v njegovo vednost, da je bil imenovan cenzorjem šolskih knjig, članom in podpredsednikom izpraševalne komisije in konečno šolskim nadzornikom. Kot takšen opravljal je sam funkcije, katere so neposredno pred njim in za njim opravljali trije nadzorniki. Kot nadzornik bil je ljubljeneč učiteljsva obeh narodnostij: kajti bil je sicer strog, ali jako pravičen. V Bogu počivajoči prestolonaslednik nadvojvoda Rudolf počastil ga je s povabilom sodelovati pri monumentalnem delu „Avstro-Ogerska monarhija, popisana in naslikana“. Vzgojitelj in učitelj takšnih antecedencij gotovo ni zaslužil, da se z njim ravna za požrtvovalno delavnost, katera mu je skoro nakopala smrtonosno bolezen, na tak način, brez uzroka in povoda!

Toda posl. Spinčić ima jedno napako: on je slovanska in habsburška straža v Primorju in to je njegov greh. Ko je bil on šolski nadzornik, niso v isterskih ljudskih šolah rabili zemljevidov, na katerih je označena Istra kot del kraljestva italijanskega; po svojem delovanju nakopal si je sovraštvo mnogih ljudij, a sedaj se mu udanost njegova za monarhijo in vladajočo rodbino, pogum, da je ostal zvest svojemu prepričanju, plača s tem, da se mu razruši njega uradno, materijalno in socijalno stališče.

Ta reč ima pa tudi svojo narodno-politično in moralčno stran. Slovansko prebivalstvo v Istri je vznemirjeno in razburjeno po sovražnem mu postopanju deželne elade, a zaman se obrača za pomoč do ministerstva. Ta razburjenost in srditost pa mora do skrajnosti priklopiti, ako ostane odpust posl. Spinčića v veljavi. To bi imelo demoralizirajoč upliv na politički značaj in na poštenost mišljenja državi služučih organov, to bi slabo vplivalo na dobre elemente v tistih krajih, kjer čuti prebivalstvo, da je v nevarnosti. Pa tudi pravno čustvo sploh mora močno oškoditi to, da vrhovni branitelji in zaščitniki pravice in pravičnosti svojevoljno kršijo pravico in zakon.

Z ozirom na navedene okolščine vprašajo podpisani njega ekselencu, gospoda naučnega ministra:

1. Hoče-li gospod minister z ozirom na to, da se je vršila proti poslancu profesorju-Spinčiću brez uzroka in protizakonita disciplinarna preiskava, katera pa ni izkazala ničesar kaznivega, razveljaviti izrečeni odpust iz službe in odstavljencu zopet podeliti službo in plačo, eventuelno izreči samo suspenzijo ter ukazati, da se nepristranski pregledajo in uvažijo vsi akti, vse okolščine in vsa fakta?

2. Ako pa gospod minister te remedure neče storiti, kako more od njega potrjeno strahovanje državnega

terega še danes pogrešajo celjski Slovenci. Dasi je nosil mnogo let neizogibno smrt v svojih prsih, ostal je ipak delaven in vztrajen do poslednjega izdihljeja. Zlasti sveto mu je bilo prijateljstvo, kateremu je žrtvoval polovico svojega življenja. Še za smrtne bolezni se je razveselil vsacega vernega mu somišljenika, če mu je prišel v pohode, in nobena silaga ni zadržala, da bi ne bil ponovil z jim „stare bratovske ljubezni“ po slovanskem običaji s čašo vina. Toda naš Gaberšek ni bil zgolj „vinski brat“, t. j. prijatelj, dokler je kaj vina na mizi, kakor mnogokateri, ki se n. pr. nocoj na četiri oči, z nami pobrati, jutri pa, ko nas sreča na ulici, pred ljudmi, nas pa zopet viče. Ne! Gaberšek je svoje pobratimstvo izpovedoval povsod in vselej očito in dejanski! On je s prijatelji delil poslednjo drobtinico kruha in bi dal za nje, ko bi bilo treba, i svojo kri. —

Drugi mož izmed označene trojice bil vam je pristen čudak, kakeršnega sedanje dni ne dobite izlepa. Pisal se je:

Gašparšič Valentin

rodom Kranjec od nekod z Gorenjskega. Bil je svoje dni profesor na gimnaziji v Mariboru, pa se je svojevoljno odpovedal službi in veste, zakaj? ker je dotični ravnatelj bojda zahteval, da se mu

uradnika, katero strahovanje mora pri vseh v državni službi stoječih ljudeh, ki ne prikrivajo svojega narodnega in političnega mišljenja, vzbuditi čustvo negotovosti in strahu za svojo ekzistencijo, pri rojakih strahovanega poslanca pa največji srd, kar se je res zgodilo, kako more to spraviti v soglasje s pravico, zajamčeno po državnih osnovnih zakonih, s pravico vsakega državljana sploh, izražati svobodno svoje mnenje, sosebno pa z nedotakljivostjo poslanca?

Dr. Engel, Seichert, Kaftan, dr. Gregorec, dr. Šil, Schwarz, dr. Slavik, Wohanka, Čestmir Lang, dr. Masaryk, dr. Lang, Mixa, dr. Grégr, dr. Laginja, dr. Kramar, Eim, Tilšer, Doležal, Spindler, Tekly, dr. Brzorád, dr. Vašaty, dr. Pacak, dr. Herold, dr. Blažek, Formánek, Vesely, Krumbholz, Hájek, dr. Dyk.

Deželni zbor isterski.

XI. seja, dne 5. aprila 1892.

(Konec.)

Večina odobri po predlogu finančnega odbora svoto 1. rubrike for. 7200.

K 2. rubriki: „troški uprave“ govori dr. Volarić: Predgovorniki obsojali so že delovanje deželnega odbora. Mi nimamo privatno nič proti gospodom, a uradno izreči jim moramo največe nezaupanje. Kako se spoštujejo v družih deželah razne narodnosti! Deželni odbor gališki n. p. ne samo da dopisuje Rusinom v njih jeziku, nego posluhuje se celo cirilice. Mi se tu pozivljemo na državne temeljne zakone, na razsodbe najvišjih instanc, a brez uspeha. To je prevratno! To je brezvladje! Bolje da nimamo take eksekutive: tako strašansko postopanje ni nikjer drugod!

Z obzirom na vse to, z obzirom, da je deželni odbor izjavil, da ne bode odgovarjal na naše interpelacije in sicer potem, ko je deželni glavar poslal listek deželnemu odborniku dru. Clevi, stavlil bodem predlog, da se brišejo vsi troški za deželnega glavarja in deželni odbor in naj celo upravo vzame v roke c. k. vlada, kajti mi nismo zreli za ustavo.

Jaz ne bi bil proti, da se razmere deželnih uradnikov urede in da se jih vsopredi z državnimi. A prej nam mora deželni odbor ustanoviti „numerus fiksus“, da nam pove, kako se je držal § 47, da je uradnik iz dežele, da pozna deželne jezike in, kakor se tam zahteva, tudi nemški. Nikakor pa ni umestno, da je deželni odbor le preskrbovališče posamičnih družin. Bivši pomočnik pri zemljiškeji odvezi, zet

ima na ulici odkrivati, kar pa Gasparšič ni hotel, češ, da to ni v njegovem dekretu.

Leta 1870., ko sem ga jaz spoznal, živel je v Mariboru ob poučevanju v tujih jezikih in sicer: v italijanščini, francoščini in angleščini, zbok česar so mu pravili „Sprachmeister“. Ali bolje poznan je bil pod šaljivim naslovom: „Der Wolken-schieber“ in to zbok svoje nenavadne velikosti. Bil je namreč toli velik, da mu je, po lastnej pritožbi, bila vsaka postelj prekratka. Zdaj pa si predstavite tolikanj velikega moža, zavitega v dolgi abruški plašč, kakeršnega nosijo še zdaj k nam prihajajoči konjski kupci furlanski, vrhu tega pa visoki cilindri na glavi, potem pa uvidite, da mu je pristojal gorenji naziv. Jednako oblečenega videli ste ga hoditi po Mariborskih ulicah, kar se jaz spominjam, četrstoletja.

Pa mož je v svojem življenju prehodil mnogo svetá. Sedem krat, in to peš, potoval je bil v Rim, potem na Dunaj, v Berlin in Pariz. Ko se je bil vrnil poslednji pot iz „večnega mesta“, pritoževal se je, da zdaj ni več prijetno potovati po Italiji zbok preobilnosti — policajev, kateri preže na tujca za vsakim grmom. Gasparšič namreč kot pristen filozof se ni obtovarjal z nepotrebno prtjago,

ravnatelja deželnih uradov, prišel je na tak način k deželnemu odboru v službo. V tem obziru trebalo bi se držati onega, kar je potrebno in deželo vladati, kakor malo kraljestvo, a ne se ozirati na koristi posamičnih rodbin. Morali bi se ozirati na sinove dežele, kateri razumejo jezike. Leta 1863. predlagal je dr. Amoros, naj bode od treh, takrat nameščenih uradnikov, vsaj eden več jezikom. A koliko imamo zdaj uradnikov, pa ne znajo družega, nego italijansko!

Pri 10. točki trebalo bi svoto povišati od 500 na 600 gld., da bi se deželni zakonik izdajal tudi v hrvatskem jeziku in pridejati še 1000 gld., da se izdajo vsi do sedaj veljavni deželni zakoni v hrvaščini. Čita v tem smislu svoje predloge.

Galerija: aaaaa!

Dr. Volarić proti galeriji: „Ovč ravnaju s jednicami!“

Večina sprejme potem 2. rubriko po predlogu finančnega odbora z 39.441 gld.

K 3. rubriki: „troški za pouk“ oglasi se posl. Mandić: Prvi 2 točki 3. rubrike obsezajo podpore in sicer 1200 gld. več nego prejšnja leta, menda za medicine. Mi smo se vedno pritoževali zaradi podeljevanja; letos je iz interpelacije dra. Laginje razvidno, kako vi delite štipendije. Potrebno bi bilo zahtevati od onega, ki prosi podpore, da mora znati jezike, da mu bode mogoče služiti v deželi. A to vi popolnem ignorujete. Štipendije pa se dajejo samo Italijanom, dajejo se tujim ljudem, dajejo se celo takim, ki se uče izven države, dajejo se takim, ki niso potrebni. Mi to obsojamo.

Dr. Volarić: Pri obrtnih šolah hoče se s predlagano resolucijo dati deželnemu odboru nekaj upliv. To bi bilo dobro, da imamo drugačen deželni odbor. A sedanji postopal bi pristransko.

Posl. Babuder govori o štipendijah z obzirom na interpelacijo dra. Laginje.

Dr. Volarić: Ni res, da bi bil dr. Laginja neopravičeno napal deželni odbor. On je navajal, kar stoji v poročilu deželnega odbora. Slučaj je se-ve-da mogoč, da kak štipendist ne napreduje, a opazke od te strani zaradi podeljevanja niso merile na to, da bi se odvrčalo dijake od Koperskega gimnazija, nego povdarjalo se je, da se podpore dajejo edino le Italijanom. Sploh moram zopet naglašati potrebo hrvatskega gimnazija. Pri delitvi podpor pa se je ozirati na obe narodnosti. Štipendije za otoke niso popolajene, nekoliko tudi za Koper ne.

Vlada gre za tem, da širi germanizacijo. Dobro je, učiti se na

Dalje v prilogi.

temveč oblekel jedino srajco in ko se je ta zamazala, šel je k bližnjemu potoku ter si jo opral: dokler se mu je sušila, ogrnil je svoj abruški plašč ter sedel na bregu, kakor kak Rikljev — no, v „zjedinjeni Italiji“ menda zdaj tega ne dovolé in to je našemu Dijogenu užalilo potovanje po „večno zelenečem vrtu Evrope“.

Leta 1873. šel je bil Gašparšič na Dunaj na svetovno razstavo in sicer kakor se razume samo ob sebi, „per pedes apostolorum“. Iz Maribora, kakor mi je sam pravil, odrinol je s petdesetimi novčiči v žepu, a vrnil se je s tremi stotaki prihranjenega denarja. Prišedši na Dunaj, bil je za cicerona bogatim inozemcem: Italijanom, Francozom, Angležem in Američancem, pri katerih je poleg zaslužka še dobro živel. Mož je bil pri tolikej velikosti mnogojedeč, ki je moral večerjati po dva, tri krat, zbok česar je pohajal razne gostilni zaporedoma, ker ga je bilo sram, kakor je rekal, jesti na jednom mestu tri pečenke. Ljubil je čašo dobrega vina, za katero je šel po dve, tri ure daleč na pr. v Lembah k Robiču, Hoče ali na Pesnico. Pravil je, da je pil raznovrstna vina v svojem življenju, domača in inozemska, ali naposled mu je bil dovolj močan še jedino stari Ljutomerčan.

gimnaziji jezikov. A prej naj se nam da hrvatski gimnazij. V tem grmu je zajec. Ljubimo svoje, spoštujemo tuje — a bodimo složni, da se ne bodo dajale štipendije za tuj jezik. — V Pulji je mornarica, a ta ni — nemška! Gospod Babuder naj bo zdaj prepričan o naših namerah.

3. rubriko v znesku 162.041 gold. sprejme potem večina po nasvetu finanč. odbora.

Ravno tako 4. rubriko: „zdravstveni troški“ v znesku 4.700 gld. brez debate.

K 5. rubriki: „dobrodelne naprave in zavodi“ govori poslanec Jenko: Oskrbovanje ubožcev pruzroča deželni in občinam velike troške, posebno pa naraščajo vedno bolniški troški in misliti treba na to, da se jih, ako ne zmanjša, vsaj omeji na najpotrebnejše.

Finančni odbor v svojih resolucijah nasvetuje sredstva v to svrhu. Ali dozdeva se mi, da se niti deželni, niti finančni odbor nista dovolj temeljito bavila s tem vprašanjem in zato bodem nekoliko opazal k poročilu, želeč, da se te opazke upoštevajo.

Oskrbovanje ubožcev tje za posamične občine tako breme, da je sploh ne morejo več zmagovati. Ravno zato pa ni umestno, da deželni odbor razne troške, mnogokrat iz niševih razlogov, vrača na občine. V tem obziru postopa deželni odbor s posebno, neopravičeno strogostjo. Kadar katera bolnišnica sprejme bolnika, vpraša dotično občino za spričevalo pristojnosti, odnosno ubožnosti. Deželni odbor v to svrhu predpisuje dvojni spričevali, ki pa nista bistveno različni. Prvo namenjeno je za one, ki vedno stanujejo v občini, drugo za one, ki stanujejo izven občine. Ako županstvo slučajno zamenja ti spričevali, predpiše deželni odbor celi trošek na račun dotične občine, katera mora torej plačati namesto petine, celi znesek.

Tako postopanje dalo bi se opravičiti, ako bi deželni odbor pri onih, ki ne stanujejo v domovinske občini, vestno poizvedoval, da-li morejo povrniti troške in da-li je kdo drugi zavezan, zanje plačati. Ali tega deželni odbor ne stori, da-si bi bilo zelo koristno za deželo in za občine.

Posebno bi moral deželni odbor zdaj, ko obstoje razne okrajne in druge bolniške blagajne, paziti na to, je-li dotični pri kateri zavarovan in v slučajih, da je, zahtevati povrnitev bolniških troškov. Ako ga županstvo opozori na to, predpiše deželni odbor ves znesek na račun dotične občine in se za povrnitev od strani zavezanca ne zmeni več. Tako sili občine, da molče prezirajo take odnose, kar je deželni samo v škodo. V tržaški bolnišnici bila je soproga čuvarja južne železnice in se je morale odvesti iz

Ko sem ga videl poslednjič, tožil mi je, da ne more spat in po tem čuti, da se mu bliža smrt.

Bilo je kaj zanimivo občevati z jimi, kajti govoril je petero, šestero jezikov ter vedel povedati mnogokaj poučnega. In bil je v govoru duhovit, dovtipen, moder in tolerant. Kadar je bil dobre volje, pripovedoval je o svojem potovanju po Italiji, kjer je doživel kaj dražestne dogodke. O svojej preteklosti ni rad govoril, vendar pa je pravil večkrat, da je poznal osebno — Čopa, Kastelica in Prešérna.

„No, to so Vam bili trije — ptički!“ rekel je navadno, kadar je beseda nanesla na imenovano trojico. — V Mariboru je užival Gasparšič ugled v prvih obiteljih, n. pr. pri Schmidererjevih, Hausnerjevih itd., kjer je poučeval otroke v tujih jezikih. In ti so ga tudi odpirali in sicer ne samo z denarji, temveč tudi z obleko, katero pa so mu morali dajati le s kakšim izgovorom, češ, da je temu ali onemu prevelika, ker bi je sicer ne bil vsprejel. V obče pa se naš čudak ni rad družil z vsakaternikom, kakor tudi se ga je ogibal marsikdor z bok prečelarne njegove prikazni in pa z bok znane njegove neuljudnosti gorenjske . . . (Dalje prih.)

nje kot neozdravljiva. Deželni odbor se v tej zadevi ni obrnil na južno železnico, ki je dolžna skrbeti za svoje službenike, nego naložil je to občini in sicer, ko dotična niti ni bila več v bolnišnici. Ako bi bila od Trsta oddaljena občina izvršila nalog deželnega odbora, imela bi velik trošek brez potrebe. Slučajno ga ni izvršila, nego obrnila se je prej brzoglavno na južno železnico in na bolnišnico, in tako rešila to zadevo z razmerno manjim troškom za brzoglavje. A trošek za zdravljenje dotične zadene po sedanjem običaju brez dvoma deželo z $\frac{1}{2}$ in občino z $\frac{1}{2}$, mesto da bi plačala vse južna železnica!

Znan mi je drug slučaj, ko je bila stara beračica na državnej cesti povožena, in je je moralo županstvo odvesti v tržaško bolnišnico, ker jej je bila noga prelomljena. Županstvo opozorilo je deželni odbor, da bi moral troške povrniti oni, ki je to zakrivil. Zato je deželni odbor predpisal zopet ves znesek dotičnej občini. A negotovo je, boli ta dobila kaj povrnene, da-si je imela v tem slučaju troška 74 gld. 61 kr.

V prej omenjenih spričevalih pristojnosti in ubožnosti potrditi ima občina splošno, da-li je dotični ali kdo drugi v stanu, povrniti troške. Ali županstvo ne ve takrat, ko mora to izjaviti, koliko bodejo znašali ti troški in je torej tako prisiljeno, izdajati skoro brez izjeme taka spričevala. Kajti v slučajih, ko bolniški troški visoko narastejo in jih dotični ne bi mogel povrniti, nositi bi jih morala občina v celem znesku, ker je izrekla, da je bolnik v stanu povrniti jih. Tu navedem zopet slučaj. V tržaški bolnišnici bil je blazen deček, in občina izdala je spričevalo ubožnosti. Troški znašali so 128 gld. 80 kr. Od tega zneska nositi ima dežela $\frac{1}{2}$ t. j. 103 gld. 04, a občina $\frac{1}{2}$ t. j. 25 gld. 76 kr. Ako bi bila spričevala drugačna, ako bi se v njih izreklo, da je dotični v stanu povrniti jih, recimo, do 30 ali 40 gld., tedaj bi dežela in občina nosili samo ostanek. Na ta način zmanjšali bi se letni troški za deželo in občine zelo, ker posamezne svote so navadno nizke in bi se mogle v mnogih slučajih izsterjati. S tem bi se pa tudi zaprečilo, da ljudje ne bi zahajali za vsako malenkost v bolnišnico.

Velikim troškom je največ kriv domovinski zakon iz leta 1863., proti kateremu je nevolja splošna, ker je bil sklenjen samo na korist večjih mest, a na veliko škodo drugim občinam. Bolje so bile določbe iz let 1859, 1849 in prej, ker se je po njih zadobilo pristojnost s tem, da se je določen čas prebivalo v kaceem kraju. Žal, da Trst valed svojega štatuta ni bil vezan na-nje in so torej malo koristile onim občinam, od koder zahaja mnogo ljudij v Trst.

One, ki vse svoje življenje delujejo v Trstu, ki torej doprinašajo v korist one občine, ki tam davke plačujejo, od katerih nima domača občina ni najmanje koristi — one mora oskrbovati domovinska občina na starost, ko obnemorejo ali ubožajo, da-si jih doma nikdo ne opuba, da, v mnogih slučajih tudi: da-si so bili rojeni v Trstu. To je velika krivica! (Dobro! na levici.)

To velja pa po zakonu od leta 1863 ne samo za Trst, nego tudi za druga mesta.

Veliko breme nositi je občinam po določenih tega zakona tudi, ker so druge občine opravičene, dajati podpore za račun domovinske občine. To bi se še potrpelo, ako bi se povsod vestno postopalo in v mnogih slučajih opravičeno uporabljalo odgonski zakon. A je tudi občin, ki so zelo radodarne s tujim denarjem. Med temi zavzema prvo mesto občina Puljska, katera mora biti po mojem mnenju zelo slabo upravljana. Tam dobi vsakdo podporo, a domača občina naj povrača. Od tam terjajo celo taka predplačila, ko so bila že povrnena. Sploh mora vladati v onej občini skrajna zmešnjava.

V času, ko se je vozilo s parobrodom iz Trsta v Pulj za 10 kr., vporabljali so razni klateži tržaški, ki pa so bili drugam pristojni, to priliko, da so prirejali izlete v Pulj, tam zahtevali in dobili podporo dveh, treh goldinarjev ter se potem vračali za 10 kr. zopet v Trst.

Občino Puljasko opozarjalo se je že direktno na vse to, prosilo se je tudi politične oblasti za pomoč, a brez uspeha.

Tolike sem omenjal, da se predrugeči postopanje glede bolniških troškov in da se dela na premembo zakona o domovinstvu, kar bode v veliko korist za deželo in za občine.

Deželni odbornik dr. Cleva govori tudi v tej zadevi in večina potem odobri trošek 5. rubrike v visokosti 77.900 gld.

K 6. rubriki: „javne stavbe“ govori posl. Mandić: Potrebno bi bilo, da bi se zvezal Kras po dobrih cestah z železnico. A v tem obziru se ne stori nič. Kadar so volitve, obče se vse mogoče, a na zadnje ono ljudstvo vender nima potrebnih zvez. V Labinščini, Plominščini je vse zanemarjeno. Okolo cepičkega jezera so vedno enquete i komisije, a uspeha se ne vidi. Ozrite se vender tudi na one okrajne, ki imajo svojih pridelkov za izvoz, a ne cest! Poglejte malo v Brkine, ki so skoraj odločeni od sveta, a imajo najslabša občila.

Kako se skrbi za zdravo vodo? Ko so bile volitve v Roču, obečala se jim je podpora 500 gld., ako glasujejo za Italijane in dobili so jih. V Podgače dalo se je pa samo 150 gld., ker tam ni bilo tako mogočnega zagovornika. Osušenje Cepičkega jezera je, se ve, bolj vladna zadeva, a deželni odbor mogel bi uplivati, da se to vender že zgodi in pridobi plodnih tal.

Občina Punat dobila je podpore — na 700 gld. troška za dobavo vode — samo 100 gld.

Na Krasu se zdaj zopet agituje in ima nekdo celo 16.000 gld. na razpolaganje. Upam pa, da se Krašani ne bodo dali zapeljati. (Galerija: Bravo!)

Dr. Venier želi, da bi se vladi priporočilo, naj za uravnavo potokov v Buzoščini (Mirna itd.) ne uporablja Koperskih kašnencev, nego domače delavce.

Dr. Štanger: Tudi jaz imam priporočilo. Liburnija do zdaj ni zvezana po cesti z morjem in nemogoče je nakladati kaj na ladije. Treba vse voziti na Reko. Zdjaj se dela tako čisto na Voloskem. Večji del izdelal je že nekdo na svojo troško. Manjka dodelati še samo 2 do 300 m. Ta cesta bode velike koristi ne samo za Volosko, nego za celo Liburnijo. Priporočam torej to cesto v podporo.

Večina na to sprejme 6. rubriko v znesku 14.000 gld.

Enoglasno sprejme se resolucija dra. Veniera.

K 7. rubriki: „troški v poljedelske svrhe in za javno ekonomijo“ reče dr. Volarić: V tej zadevi govorili smo že pri proračunu deželnega kulturnega sveta. Korist obsezati bi morala vso deželo. A v denšnjih razmerah glasovali bodemo proti. Mi glasujemo za vaše prodloge, ako jih spoznamo za dobre. A da bi vi za naše, to so tako redki slučajji, kakor bele muhe.

K tej rubriki govori še posl. Babuder in jo potem večina odobri v znesku 21.787 gld.

Brez debate sprejme se 8. rubriko: „troški za vojaštvo“ v visokosti 700 gld.

K 9. rubriki: „troški za javno varnost“ oglasi se posl. Jenko: Dežela podpirati bi morala občine. Za stanovanja žandarmeriji potrosi se na leto skoro 11.000 gld. Stanovanja žandarmeriji odkazati bi se morala v občinskih hišah, kjer je mogoče in kjer občine želi. Kjer pa občine nimajo svojih hiš, dovoliti bi jim morala dežela sredstva, da jih zidajo ter namestijo v njih tudi žandarmerijo. To bi bilo toliko bolj želeto, ker se silijo nekatere občine kot odgonske postaje, da morajo imeti zapor za odgnance. Občine

morajo skrbeti tudi za prostore novačenja itd. in vse drago plačevati, ako nimajo lastne hiše. — Z najemščino, katero bi v takem slučaju plačevala dežela občini, amortizoval bi se s prva deloma dolg za stavbe, a pozneje uživale bi občine korist in ugodnost, da bi imele svoj urad in vse drugo v občinski hiši.

Ker dežela toliko trosi za žandarmerijo, bilo bi pravično, da dobe občine žandarmerijsko pomoč, posebno tam, kjer ne morejo vzdrževati svojih policijskih organov. A ta pomoč morala bi biti v posebnih slučajih brzo na roke, ne kakor zdaj, ko treba prej prositi politično oblast, in se zadeva v raznih slučajih, ako tudi telegrafičnim putem — kjer je to sploh mogoče — reši prekasno. Politične oblasti bi lahko razsojale, komu smejo zaupati.

Na drugo stran pa ne bi smele politične oblasti uporabljati žandarmerijo za posle, kateri jej ne pristojajo, posebno ne za neko kontrolo nad županstvi.

A kakor že vlada zlorablja razne organe in urade, da, celó sodišča, v strankarske namene, tako zlorablja tudi žandarmerijo in mora ta n. p. tu v Porečkem okraju, loviti ljudi, ako vskliknejo „živio cesar Fran Josip!“

Večina potrdi svoto 9. rubrike 14.650 goldinarjev.

Brez debate sprejme tudi 10. rubriko: „deželni dolg“ v visokosti 5000 gld.

Poročevalec čita potem 10.—14. rubriko in sicer.

11. „razni troški“ z 12.374 gld., 12. „aktivni kapitali za investiranje z gld. —.—, 13. „predplačila“ z gld. 5000, 14. „za nakup javnih obveznic z gld. —.—

K tem rubrikam oglasi se dr. Volarić, valed česar nastane velik hrup na galeriji.

Posl. Mandić: „Smo v štali, v štali!“

Dr. Volarić: V proračunih ste rubriki 12. in 14. navadno prazni, a v sklepnih računih nahajamo v njih velike svote, tako za leto 1889 v 12. rubriki 80.772 gld. 50 kr., a v 14. rubriki 59.915 gld. 93 kr.

To je dokaz, da niso potrebne tako visoke doklade, kakor se vsako leto sklepajo.

Večina potem potrdi tudi te zadnje 4 rubrike in potem skupno potrebščino 364.493 gld.

Brez debate sprejme se potem pokritje, katero obseza:

Rubrika 15. Dohodki iz deželnega premoženja gld. 5.930, rubrika 16. pravice koristi in ekvivalenti gld. —.—, rubrika 17. deželne terjatve gld. 15.989, rubrika 18. povračila gld. 13.700, rubrika 19. prinosi in plačila gld. 8.200, rubrika 20. računska povračila gld. 100, rubrika 21. razni dohodki sploh 1.662, rubrika 22. pasivni kapitali in posojila gld. —.—, rubrika 23. predplačila gld. 6.000, rubrika 24. nakup javnih obveznic gld. —.—, rubrika 25. doklade na davke (zastanki) gld. 49.400. Vkup gld. 100.981.

Primerjanje k potrebščini v znesku 364.493 gld., pokritje v znesku 100.981 gld., pokaže se primankljaj 263.512 gld., katerega večina tudi potrdi in sklene da se pokrije:

a) z 20% doklado na vse dir. davke, kar bode vrglo kacij 113.512 gld.; b) s 100% doklado na užitnino mesa in vina, kar bode vrglo kacij 133.000 gld.; c) z dosedaj navadnimi samostalnim nakladami na pivo in žganje, kar bode vrglo kacij 17.000 gld. Vkup 263.512 gld.

Deželnemu odboru odstopa se v rešitev 12 došlih prošenj in stavi na glasovanje 5 po finančnem odboru predlaganih resolucij:

1. Da v prihodnjem zasedanju predloži deželni odbor organični štatut za sistemizacijo deželnih nasadov in da sme začasno dovoliti podpore onim uradnikom, ki so slabije plačani.

2. Da dež. odbor v vsacem zasedanju poroča o obiskovanju in napredku v obrtnih šolah.

3. Da dež. odbor pazi pri bolnikih sprejetih v bolnišnice, da-li so zavarovani pri katerej bolniški blagajni.

4. Da dež. odbor naprosi vlado, naj bi se pazilo, da bolniške blagajne redno poslujejo, odnosno da se dotični državni zakon od 30. marca 1888 premeni tako, da bo dež. odbor posebnim razmeram v Istri.

5. Da se premeni domovinski državni zakon iz dne 3. decembra 1863.

Ko se tudi te resolucije sprejmejo, sklene predsednik sejo.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Dne 26. t. m. sešel se je državni zbor. — Sklep gospodske zbornice, zadevajoč draginske doklade državnim uradnikom, izročil se je proračunskemu odseku; posl. Exner izročil je interpelacijo državnih uradnikov (z 20000 podpisov) za uvedbo službene pragmatike in zboljšanje gmojnega stanja. Posl. Pichler in tovariši interpelirajo trgovskega ministra radi pritožeb proti dunajski telegrafni družbi. Posl. dr. Gessmann in tovariši interpelirajo radi odpuščenjs poslanca Spinčiča iz državne službe, odnosno, radi uvedbe službene pragmatike, posl. Pernerstorfer in tovariši radi prepovedi socialistiškega shoda v Lincu; posl. Eim radi odpuščenjs posl. Spinčiča iz državne službe. (Interpelaciji poslancev Gessmanna in Eima priobčujemo na drugem mestu. Op. ur.). — Posl. dr. Kaizl in tovariši predlagajo postavni načrt, tičoč se razširjenja varstva delavcem. — Slednjič so interpelirali posl. dr. Žadek in tovariši radi prepovedi slavnosti Komenskega.

V seji dne 28. t. m. prosilo je deželno sodišče dunajsko, da sme sodnijski postopati proti posl. Pernerstorferju radi kaljenja javnega miru, koje je razkrivil ta poslanec s tem, da je razburljivo govoril na dveh shodih. Poslanec Tilšer je stavil od 41 poslancev podpisani predlog, da je deti pravosodnega ministra pod zatožbo, ker je prekršil zakon in ustavno zajamčeno pravico deželnega zbora českega s tem, da je v Toplicah ustanovil okrajno sodišče, ne da bi si bil prej pridobil po zakonu potrebno privoljenje deželnega zbora českega. Posl. Pacák je predlagal, da je razveljaviti dotični ukaz pravosodnega ministra.

Posl. dr. Pacák in tovariši stavijo nujni predlog: Imunitetni odsek naj preišče, v koliko se je prekršila članom zbornice zajamčena imuniteta s tem, da je učna uprava proti poslancu kmetskih občin Pazin-Voloska, Vekoslavu Spinčiču, začela disciplinarno postopati in ga odpuštila iz službe; predlagati je temu odseku tudi v varstvo imunitete potrebne korake ter o tem čim prej mogoče poročati v zbornici.

Deželni in državni poslanci mladočeski izdali so manifest na narod česki. Ta manifest naglašá mej drugim, „da narod nikdar ne privoli v razkosanje kraljestva českega, katerega celokupnost je znamenita za obstanek avstrijske države. Celo najhujši protivniki države česke omejili so z zakoni iz let 1868 in 1873 moč centralne vlade z določilom, da mora pravosodni minister prositi potrjenja od strani deželnega zbora, predno se dotakne katerega-koli okraja. Kdo bi bil mislil, da se najde vlada, ki bi hotela razkosati kraljestvo Česko? In vendar se je našla! To je tista vlada, ki je nekdanj obečala, da hoče biti nepristranska za vse. Narod česki stoji pred novo nevarnostjo in sicer zato, ker je preprečil nadaljno obravnavanje o punkcijah. Opaši se torej, narod česki, s pravico in istino, kolikor najbolje moreš? Mi moramo upotrebiti vsa sredstva, katera nam dovoljujejo naša ustavna prava in obstoječi zakoni, da storimo opezično na-

roda českega jedinstveno in nepremagljivo proti zistemu, ki žali ne le naše državno pravo, ampak tudi naše narodne pravice. Tvoji zastopniki, narod česki, vršili bodo svojo dolžnost, a tudi ti stoj jim na strani neustrašljivo in čvrsto v tej težki borbi.“

Deželni glavarjem v Bukovini bo de boje imenovan posl. Lupul. S tem ostane razmerje pri starem, kakoršno je bilo v prejšnjem deželnem zboru. Po takem je zelo verojetna vest, da skoro premestijo deželnega predsednika grofa Paceta, ki je zašel v konflikt z vladajočo stranko.

Kdo je sovražnik celokupnosti države naše? To uprašanje moramo zopet danes staviti do gospóde Nemcev, ki so toli prijazni silovitim Madjarom. Tesno prijateljstvo Nemcev z Madjari ima — kakor znamo — le ta namen, da bi osiguralo nadvladje Nemcev to-stran Litve, a Madjarov na oni strani. Aksijom tej nemško-madjarске zvezi je ta, da v mnogoličnej monarhiji avstro-ogerski bodita le dva naroda gospodarja, vsi drugi pa hlapci. Ker pa se slovanski narodi avstrijski upirajo takim zahtevanjem, nasprotujočim postulat modernе, konstitucionalne in svobodne države, sumniči se jih kot nevarne za obstanek države. Tu nam prihaja na misel pripovedka o tatu, ki je po ulici drveč kričal: lovite ga, lovite ga! Ne mi, ampak oni sami so nasprotniki celokupnosti države! Znano je, kako je Madjarom zoperno vse, kor-koli jih spominja na zvezo s tostransko državno polovico: kdo se ne spominja na razne demonstracije proti črno-rumenim barvam in proti skupnej vojni?! Taka demonstracija se je dogodila zopet v državnem zboru Ogerskem. Grof Apponyi predlagal je namreč resolucijo, zahtevajočo, da se pri žandarmeriji Ogerski odpravijo črno-rumene barve in avstrijski grb ter se nadomestijo z narodnimi barvami in emblemi. Najlepša je pa ta, da bi bila resolucija gotovo vsprejeta, da ni predsednik zbornice nasilno pretrgal sejo. Taki so torej tisti, ki nam avstrijskim Slovanom odrekajo lojalnost do države in dinastije, slikujoč nas kot razjedajoče elemente!!! To bi bilo upitje, ko bi se kaj tacega čulo v kakej slovanskej korporaciji! Kaj pravite k temu, gospóda Nemci, ki se toli radi šopirite z naslovom „Staatspartei“?!

Vnanje države.

Sedaj je gotovo, da pojmeta italijanski kralj in kraljica v Potsdam posetit vladarsko dvojico nemško. Dan pa še ni določen, najbrže se pa zgodi mej 8. in 14. junijem t. l.

Z ozirom na zadevo Spinčičevo je pač vredno emenjati, da se je za bodoče volitve v parlament Grški oglasilo kot kandidatje nič manje nego 72 aktivnih oficirjev. Čudno: tam celo vojaški stan ni na poti politikovanju, pri nas pa je biti jako opreznim celo profesorjem, ki istodobno niti ne izvršujejo učiteljskega poklica svojega.

Porotno sodišče Pariško obsodilo je anarhista Simona in Ravachola v domsmrtno posilno delo, druge obtožence pa je oprostilo. Raszodba ta je presenetila na vse strani, kajti ves svet je pričakoval smrtno kazen. Brezdvobjeno je uplaval strah na protnike in res je tem poslednjim občinstvo živžgalo, ko so zapuščali dvorano.

V državnem zboru Pruskem izjavil je ministerski predsednik Eulenburg svoje uverjenje, da bo de ločenje mesta državnega kancelarja od ministerskega predsedništva imelo le dobre posledice. Minister nauka in bogočastja Bosse je rekel, da zanj ne bi bilo umestno sedaj razvijati svoj program, ko posluje še le malo tednov ter da za sedaj ni mogoče predložiti novo šolsko predlogo. Sicer pa je zagotovil gosp. minister, da hoče stopinjice svoje pobirati za svojim prednikom. S to poslednjo opazko hotel je očevidno potolažiti razžaljene konservativce, razžaljene

zato, ker se je moral umakniti mož njihovega zaupanja, bivši minister Zedlitz.

Različne vesti.

K položaju. „Slov. Narod“ prejel je iz Prage nastopni telegram: „Nar. Listy“ javljajo z Dunaja, da je uprašanje uravnave valute stopilo v jako opasen stadij. Kabinet nabaja se pred velikimi političnimi težavami. Ako padejo vladni predlogi, nastala bi ne samo kabinetna nego tudi državna kriza. Levica je pač gotova za predloge, a česki poslanci bodo glasovali proti predlogam iz političnih in gospodarskih razlogov. V konservativnem klubu so mnenja različna. Večina je proti zlati valuti. Taaffe si je avest resnosti položaja in je naznanil konservativcem, da bo de celotna vlada stavila kabinetno vprašanje še v tem zasedanju glede sprejema vseh predlog o valuti. Niti do jeseni neče stvari odgoditi, ker ogerska vlada preti, da bo de v tem slučaju samostalno uredila svojo valuto.

Iz državnega zbora. V včerašnji seji je odgovoril gospod pravosodni minister na interpelacijo poslanca Spinčiča radi raznih konfiskacij hrvatskih in slovenskih listov, da je vse te konfiskacije potrdilo sodišče. Na to se je pričelo prvo čitanje načrta o direktnem osebem davku. Poslanec Herold je naglašal pri tej priliki, da se pravična preosnova davkov ne da izvesti, dokler se ne zadovolji narodom v političkem pogledu. Govornik očita vladi nepostavno, kaznivo postopanje proti narodu českem, kojemu bi hotela ukrasti njega prava. Radi poslednjega izraza dobil je govornik ukor od predsednika. Proračunski odsek je sklenil, ostati pri svojem sklepu, da se za draginske doklade državnim uradnikom določi 1 milijon goldinarjev, finančni minister pa je izjavil, da je primoran vstrajati na dosedanjem stališču.

Resnična beseda. O ljubljanskih razmerah ne govorimo radi, kajti, kakor hitro se oglasimo — če tudi z najboljšim namenom —, očita se nam, da smo trabanti tega ali tega lista, te ali te osebe. Z druge strani je pa zopet težko molčati Slovincu-rodoljbu, videčemu v naši metropoli grde pojave strankarske strasti. Prav veseli nas, da danes ne treba nam žigosati dogodkov, pričujočih da se v Ljubljani v boju proti osebam puščajo čisto v nemar oziri na stvar samo: na narodno korist. Mesto nas naj govori konservativna „Südsteierische Post“. Ta list piše:

Z ozirom na te vesele spomine na one čase, ko se je rod slovanski vzbudil iz letargije in ko se je bojeval zlošno in v trdno sklenenih vrstah za svoje narodne pravice, je pogled na sedanje odnašaje v narodnem taborju, osobito v Ljubljani, prav žalosten. Predstoječe občinske volitve dale so povod hudim polemikam in nas dovajajo do posledic, ki utegnejo zelo škodovati skupnej stvari. Če tudi je obžalovati in grajati, da Slovensko društvo ni vsprejelo predloga dra. Bleiweisa, da bi volili tudi nekoliko konservativnih svetovalcev, vendar mora vsak rodoljub, kojemu je pri srci ojačenje národa, najostreje obsojati taktiko, koje so se poprijeli posamični nasprotniki Slovenskega društva. V nekem oklicu obdolžuje se mej drugim deželna vlada, da podpira radikalne elemente. Takej basni ne more vendar nikdo verjeti, ki je videl in čital, kako so v deželnem zboru napadali vlado glavni zastopniki radikalcav in kako odločno jih je zavračal deželni predsednik. Kdor v sedanjem trenutku — ko bi se sprememba v vodstvu deželne vlade izvestno ne izvršila, kakor bi želeli — pridružuje nemško-liberalnim nasprotnikom ter izpodkopa tla sedanjemu voditelju, ta deluje le v korist skupnemu nasprotniku. Isto tako je najodločneje obsojati akcijo, naperjeno proti mestni hranilnici, ker se z njo le navaja slovanski denar v krajnsko šparcaso, koja uporablja čiste dobičke svoje za nemški (židovski) šulferajn ter razne smotre sploh“.

To so resnične besede; če pa koga bo de jo v oči, temu nismo krivi mi!

Zahtevajmo svoje pravice! Dá: zahtevati moramo, ako hočemo kaj doseči! V svesti si, da je pravo na naši strani in v trdni veri, da slednjič mora zmagati pravica, ne smemo nikdar, boreči se za enakopravnost našemu jeziku, obstati na pol pota. Lep vzgled nam je tajnik posojilnice v Celji gosp. Fran Lcnčar. Ker so bili po sokolskih slavnostih v Celji tam na dnevnem redu napadi na slovanske narodnjake, prosil je ta gospod pri mestnem uradu Celjskem za orožni list. Prošnja je bila seveda slovanski pisana. Mestni urad celjski je kar odbil Lončarjevo prošnjo, in sicer nemškim odlokom. Poslednji je vložil na to utok na c. kr. namestništvo v Gradci. Ta oblast je sicer ugodila rekurzu gledé orožnega lista, gledé nemškega odloka mestnega urada je pa odločila, da je mestni urad že z vsprejemom slovanske prošnje ugodil čl. XIX. temeljnih zakonov, a da ni obvezan slovanski reševati slovanske uloge. Ker g. Lončar ni bil zadovoljen s tem odlokom graškega namestništva, storil je korak dalje ter se pritožil pri ministerstvu za notranje zadeve. In res je ministerstvo spoznalo, da je mestni urad celjski obvezan vsprejemati slovanske uloge, ter je tudi reševati slovanski. Svoj izrek je ministerstvo podprlo s tem, da je v Celji slovanski jezik deželni jezik, ter da značijo nemški odloki na slovanske uloge kršenje temeljnih zakonov. — Morála iz te dogodbe za tržaške Slovence je jasna: ker je tudi tu smatrati slovanski jezik kot v deželi navadni jezik, dolžan je tudi mestni magistrat tržaški slovanske uloge slovanski reševati. Magistrat se upira seveda ravnopravnosti našega jezika, a treba ga prisiliti v to pötem višjih instancij in po vzgledu vrlih celjskih Slovencev.

Slovanske Čitalnice Tržaške občni zbor je danes sveder. Želeti je obile udeležbe.

Pevsko društvo „Slava“ osnovalo se je minolo nedeljo pri sv. Mariji Magdaleni Spodnji v tržaški okolici. Dopisnik naš nam poroča to vest radostnim srcem, posebno še zato, ker je bila udeležba pri osnovalnem shodu velika. — Sklicevalatelj shoda, g. Anton Miklavc, otvorivši zborovanje, je naglašal pomen in važnost pevskega društva. Važnost ta je tem znamenitejša za sv. Marijo Magdaleno, ker je ta kraj še zanemarjen v narodnem pogledu. Pravila društva so se prečitala ter odobrila jednoglasno.

V začasni odbor so izvoljeni: Anton Miklavc, predsednikom; Miha Čok, podpredsednikom; Josip Pregarc, tajnikom; Josip Vouk, blagajnikom; Janez Bradač, Josip Kebec, Anton Komar, Josip Vekjet in Miha Vekjet, odborniki; Peter Gregorič in Josip Bjeker, namestnikoma. Po dovršeni volitvi zaključilo se je zborovanje s trikratnim živio-klicem presvetlemu cesarju. Dopisnik naš pozivlja tamošnje pevce da se veselo poprimejo petja, ki je vpešno sredstvo pri zabujanju narodne zavesti. Oni pa, ki tega ne morejo storiti, naj žrtvujejo kako desetico, da se društvo podpre v gmojnem obsiru. Uverjeni naj bodo vsi, da jim bodo trud in žrtve poplačane stoterno. Potomci naši spominjali se bodo hvaležno onih, ki so jim vcepili v srce ljubezen do domovine in rodne jezika. Na noge torej, mladeniči in možje, da pokažemo svetu, da smo tu, da hočemo živeti ter se razvijati, kakor se razvija slovanski živelj povsod drugod. Če tudi bi sedanji rod nič ne dosegel, pa bodo naši zanamci ponosno vsklikali: Slovan je prišel na dan!

Pevsko društvo „Vesela“ v Skednji vabi na veliko veselico s plesom, katero priredi v nedeljo dne 1. maja 1892. v prostori dvorane gosp. M. Sanein Vrba (po domače Tiček). Vspored: 1. Jenko, „Naprej“, godba. 2. F. S. Vilhar, „Spljetu“, poje zbor. 3. M. Vilhar, „Ljudmila“, deklamacija. Deklamuje g. čna Vekosl. Godina Skuta. 4. A. Nedved: „Prešernu“, poje zbor. 5. V. S. „Zapirajte vrata“, ša-

loigra v ednem dejanju. 6. Gerbič: „Slovanski brod“, poje zbor. 7. Ples in prosta zabava. Mej posameznimi točkami svira domača godba slavjanske komade. Začetek je točno ob 7¹/₂ uri zvečer. Ustopnina: k veselici za osebo 30 nvč., k plesu za osebo 30 nvč., sedeži 10 nvč. K obilni udeležbi uljudno vabi Odbor.

Vesela bralnega in pevskega društva na Opčinah, določena na dan 1. majnika, odločila se je na drugo nedeljo, dne 8. majnika.

Vabilo. Zborovanje učiteljskega društva za goriški okraj bo dne 12. maja t. l. ob 9. uri predpoldne v Gorici na slov. odd. dež. kmet. šole z naslednjim vsporedom: 1. O pravnih razmerah slov. učiteljstva. 2. O ženskih ročnih delih. 3. Poročilo odseka za opis okraja, oziroma vopitev enega uda v isti odsek. 4. Volitev delegatov k 4. zborovanju „Zaveze“. 5. Posamezni predlogi in nasveti. Z ozirom na važnost vzporeda samega in posebnega odborovega predloga pričakuje se prav obilne udeležitve. Posebnih vabil se ne boče razpošiljalo. Odbor.

Učiteljsko društvo za sežanski okraj ima svoj glavni zbor s proslavo 300letnice rojstva veleuma J. A. Komenskega v 5. dan majnika t. l. ob 10. uri predpoldne v Sežani. Dnevni red: 1. Slavnostni govor. 2. Hymna Komenskemu. 3. Pozdrav predsednika. 4. Overovljenje zapisnika zadnjega zbora. 5. Načrt opisa jedne občine v sežanskem okraju. 6. Poročilo tajnika. 7. Poročilo blagajnika. 8. Poročilo pevovodje. 9. Volitev odbora. 10. Volitev delegatov k občenemu zboru „Zaveze“. Ker se boče ta dan proslavljal spomin uzor učitelja in romek pedagoga in je spored velezanimiv, nadeja se podpisani odbor, da vsak ud pokaže svoj stanovski ponos in svojo zavednost. Odbor.

Prošnja do slovenskih čitalnic in bračnih društev. Za narodno izobraževanje, združevanje in pospeševanje narodne zavesti so bile slovenske čitalnice neizmerne vrednosti, odkar so se začele snovati in delovati. Vsaj se še marsikdo spominja, kako je bil že ranjki Bleiweis ponosen in vesel, ko se je po njegovem in drugih domoljubov trudu v življenje obudila tu in tam slovenska čitalnica. Od leta 1860 pa do danes se je že toliko teh narodnih ognjišč oživelo, da je vredno in spodbudno, da se zopet sestavi njih pregled. To željo izprožil je domoljub, ki bi rad v knjižici tekoče leto priobčil takov pregled. V ta namen je podpisane naprosil, da bi se tega dela lotil. Ker mu te opravičene domoljubne želje nikakor odbiti ne morem, zato prosim vse slovenske čitalnice in bračna društva, da bi mi pri priliki sledeče podatke o svojih zavodih iz leta 1891 poslali blagovolili: Ime društva, številu udov, številu odbornikov, ime in stan predsednika, tajnika in blagajnika; številu časnikov, knjig; številu besed (veselic); vrsta veselic (petje, gledišče, godba, ples, društvene igre, tombola itd.); denarstveni promet; premoženje (gotovina, glasoivir, godbeno orodje, pohištvo) dobrotnike in še druge slučajne zanimivosti, s katerimi se društvo odlikuje.

V Krškem, 1. marca 1892.

J. Lapajne.

Cesarjevič Rudolfova vilenica v Divaču boče v nedeljo, 15. maja t. l. ob 4¹/₂ uri popoldne svečano razsvetljena. Ob tej priložnosti boče v vilenici izborna godba igrala vesele pokočnice. Ustopnina za osebo 50 kr.

Iz Gorice se nam piše: Nedavno bil sem v Brdih. Po svojem oprasku pridem tudi do nekega gosp. učitelja, ki spada pod c. k. okr. šol. svet v Gradišči. Pokaže mi neki dopis od okr. šol. sveta, pišan v italijanskem jeziku, katerega dotični učitelj ne razume. Bili so na istem dopisu zaznamovani šole prosti dnevi. Dopis bil je toraj precej važen in vsak učitelj mora vedeti, katere dni ima med šolskim letom poučevati in katere dni ne. Isti dopis hrani se tudi za bodoče čase v šol. arhivu za uporabo vsakokratnemu učitelju in kr. šol.

svetu. Sedaj pa vprašam: Ali je res dolžan slovenski učitelj znati italijanski jezik ter sprejemati dopise v italijanskem jeziku? Mislim, da ne in z vso pravico bi lahko slovenski učitelji in krajni šol. sveti, spadajoči pod c. k. okr. šol. svet v Gradišči, zahtevali, da se jim dopisuje v slovenskem jeziku.

Vzglejdujte se gospoda pri okr. šol. svetu gradiščanskem, vzglejdujte se na okr. šol. svetu goriškem, ki ima pod seboj edino italijansko šolo in krajni šol. svet v Ločniku, a se vkljub temu samo radi ene osebe (vsakokratnega šol. voditelja v Ločniku) poslužuje pri dopisovanju tej šoli italijanskega jezika. In tako mora biti, to je pravično, to je enakopravno! Kaj bi si mislil šol. voditelj, doli kje v Furlaniji, da dobi slovenski dopis?! A krivda zadene nekoliko tudi dotične gospode učitelje, zlasti pa krajnih šol. svetov predsednike, ki se ne pritožijo na merodajnem mestu ter ne zahtevajo, da se jim dopisuje slovenski in ne italijanski.

Zahtevajmo vselej in povsod priznane nam pravice, ker v tem obziru nista na pravem mestu boječnost in popustljivost.

S Komenščine se nam piše: Ko se je pri nas — nedavno temu — javno razpravljalo o ne dokaj izgledni upravi šolskega vrta v Komnu, bilo je tudi takih, ki so nekam zagovarjali to upravo, češ, kaj se utikajo ljudje v stvari, ki jim niso nič mari? Kaj jim je toliko do šolskega vrta? Kje je najti v naših krajih vzgleden šolski vrt? Čemu se toliko spodtikajo nad našim vrtom? Tim in enakim upravljanjem je bil kmalu konec, ko se je oglašil nasprotaik: Kaj?! Idite v Lokavec in oglejte si dobro tamošnji šolski vrt, in kmalu bodete drugače mislili o šolskih vrtih! — In tako sem porabil tudi jaz prvo priložnost, da sem si ogledal omenjeni vrt. Te dni nanesla me je sreča v Lokavec. Po dovršenem oprasku poprašam hitro po šoli in po šolskem vrtu. Šolsko poslopje od zunaj ni kaj posebnega, ali toliko več je šolski vrt. Tu je prava šola za poljedelca. Vsakovrstno sadje, uspeva-joče pod Čavnom, se tu goji. In vsaka vrsta sadja ima svoj odmenjeni prostor. Požlahtjena drevesca oddajajo se prav po ceni med ljudstvo. In da ljudstvo rado sega po njih, dokaz ti je severna stran Lokavca, ki je vsa posuta s cvetjem. — Takih vrtov potrebujemo! „Ste-li že pregledali? Vam li ugaja naš vrt?“ poupraša me zvedavi prijatelj pri „kosilu.“ Ugaja mi, — mu odgovorim, — ker vaš vrt prava je šola; in pri vsaki ljudski šoli bi moral biti vrt tako obskrbljen. „Ali za to ni vsakdo, me zavrne prijatelj, za to mora imeti človek veselje, da se v vrtu trudi.“ Našemu učitelju je pa to veselje prirojeno, ker mu je oče 84letni starček, prvi sadjerec v Suhorji na Pivki. On sam dela in cepi v vrtu. Na deželni raztavi dobil je lani tudi „priznanico“.

V nedeljski nekdanji šoli smo čitali: Jablane hruške In druge cepè Cepi v mladosti Za stare zobe.

Radi tega so nas v kmetijstvu več poučevali kakor dandanes. In v tem obziru je „nova šola“ pomajnklijava. Radi tega tudi malo kje najdeš vzgleden šolski vrt.

Drobnosti. Nek 62leten mornar prišel je po noči na ladijo „S. Giusto“ a ker je bil pijan, padel v morje, od koder so ga sicer izvlekli živega, drugo jutro je pa nenadoma umrl, menda od kapi. Mrtevca so prenesli k sv. Juste. — Še ne 2 leti staro deklico imenom Ivanka Majcen pustili so stariši samo igrati se na nekem hodu, od koder je padla kakšne štiri metre nizdolu na tla, a pri vsem tem se samo nekoliko opraskala po obrazu. Angelj božji bolje varuje nežne otročiče, nego nekateri brezskrbni roditelji. — 69letnemu Kr. Batiču šlo je kolo voza po nogi ter mu isto zlomilo. — 42letni Anton S. na Kontovelju je nenadno zblaznel ter so ga le s silo mogli prepeljati v norišnico. — 23letni A.

Ludvik je padel pod nek vagon ter si zlomil desno nogo in se močno ranil v hrbet. — Stražniki so zaprli necega razgrajalca v starem mestu radi tatvine. — 31letno Marijo Ogrik so vtaknili pod ključ, ker je svojej gospodnji ukradla raznih stvari vrednih 200 gld. — Necega mehanika A. Kalogeroviča našli so stražarji ležati na ulici ter misleči, da je pijan, prenesli v zapor v ulici Tigor. Ker se pa vendar ni hotel zavesti, šli so po znanega Trevesa, ki ga je odpremil v bolnico, kjer ubogi mož kmalu potem umrl.

Izpred sodišča. Pred porotnim sodiščem tržaškimi vrši se od četrtka sem obravnava proti sedmerim ponarejevalcem denarja. Da je redarstvo prišlo na sled zločincem, je zasluga matere jednega izmed njih — nekega Kovača, — ki je izročila policiji ponarejene srebrnjake, koje je našla nekega dne v svojem stanovanju. Materijal, kojega so potrebovali za ponarejevanje, pa je bil skrit v delavnici nekega mizarja.

Listnica upravnništva.

G. I. V. v Stružniku: Plačano do 1. julija 1892. — I. V. v Komnu: Isto tako.

Tržno poročilo.

Cene se razumo, kakor se prodaje na debelo blago za gotov denar).

	Cena od for. do for.
Kava Mocca	100 K. 128.— 130.—
Rio biser jako fina	— — — —
Java	— — — —
Santos fina	94.— 96.—
— srednja	85.— 87.—
Guatemala	111.— 112.—
Portorico	115.— 127.—
San Jago de Cuba	— — — —
Ceylon plant. fina	132.— 134.—
Java Malang. zelena	112.— 118.—
Campinas	— — — —
Rio oprana	106.— 110.—
— fina	92.— 93.—
— srednja	83.— 85.—
Cassia ligna v zabojih	25.— 25.50
Macisov cvet	380.— 390.—
Inger Bengal	— — — —
Papar Singapore	37.— 38.—
Penang	32.— 33.—
Batavia	34.— 35.—
Piment Jamaika	34.— — —
Petroleji raski v sodih	100 K. 5.— — —
— v zabojih	7.— — —
Ulje bomažno amerik.	29.— 31.—
— Lecce jedilno j. f. gar.	41.— 42.—
— dalmat. s certifikat.	41.— 42.—
— namizne M. S. A. j. f. gar.	50.— 52.—
Aix Vierge	56.— 57.—
— fino	52.— 54.—
Lim oni Mesina	zaboj 4.50 5.—
Pomeranče Pulješko	6.— 7.—
Mandlji Bari I. A.	100 K. 70.— 72.—
— dalm. I. A. s cert.	74.— 76.—
Pignolli	— — — —
Riž italij. najljnejši	22.— — —
— srednji	21.— — —
Rangoon extra	16.— — —
— I. A. carinom	14.— 14.25
— II. A.	12.— 12.50
Rožiči pulješki	9.— — —
— dalmat. s cert.	— — — —
Smokve pulješke v sodih	— — — —
— v veneli	14.— 14.50
Sultanine dobre vrste	30.— 32.—
Suho grozdje (opaša)	13.— 14.—
Cibebe	18.— 20.—
Slaniki Yarmouth	sod — — — —
Polenovke sredne velikosti 100 K.	38.— — —
— velike	— — — —
Sladkor centrifug. v vrečah certifikat.	34.75 35.—
Fašol Coks	9.75 — —
Mandoloni	8.50 — —
svetlorudeči	8.50 — —
temnorudeči	8.50 — —
bohinski	9.25 10.—
kanarček	8.50 — —
bell. veliki	8.75 — —
zeleni, dolgi	8.— — —
— okrogli	— — — —
mošani, štajerski	7.— 7.25
Maslo	83.— 84.—

Domači oglasi.

Društvena krčma

Rojanskega posojilnega in konsumnega društva, poprej Pertotova, priporoča se najtopleje slavnemu občinstvu. Točijo se vedno izborna domača okoličanska vina. Cl.

B. Modic in Grebenc, na voglu Via St. Giovanni in Via Nuova, opozarjata zasebnike, krčmarje in č. duhovščino na svojo zalogo porcelanskega, steklenega, lončenega in železnega blaga, podob in kipov v okrašenju grobnih spomenikov. Cl.

Martin Krže, Piazza S. Giovanni, št. 1. trgovina z mnogovrstnim lesenim, železnim in lončenim kuhinjskim orodjem, pletenno itd. itd. Cl.

Andrej Kalan, čovljnar v ulici Caserma, priporoča se najtopleje slavnemu občinstvu. — Najelegantnejše ter solidno delo in točna postrežba. Cl.

Gostilna „Štoka“ staroznada pod imenom „Belladonna“, nom „Fabris“, priporoča se Slovincem v mestu in na deželi. Točijo se izborna vina, istotako je kuhinja izvrstna. Cl.

Gostilna „Alla Croce di Malta“ Via Valdirivo št. 19 (poleg Piazza della Zonta) priporoča se najtopleje tržaškim Slovincem in na deželi. Toči izvrstna vina in prirejuje jako okusna jedila. Za obilni obisk prosi gostilničar Covacich.

Ivan Prelog priporoča svoji trgovini v Via del Bosco št. 2 (uhod na trgu stare mitnice, Piazza Barriera vecchia) in v ulici Molin a vento št. 3. Prodaja različno mešano blago, moko, kavo, riž in razno vrste domače in vnanje pridelke. C.

Gostilna „Alla Vittoria“

Petra Muscheka, v ulici Sorgente (blizo tehtnice Rosada) toči izvrstna vina in prirejuje jako okusna jedila. Prenosičiča neverjetno v ceno. Cl.

Josip Kocjančič, Via Barriera vecchia št. 19, trgovina z mešanin blagom, moko, kavo, rižem in raznovrstnimi domačimi in vnanjimi pridelki. Cl.

Anton Počkaj, na voglu ulice Ghega in Cecilia, toči izvrstno domače žganje; v tabakarni svoji — ista hiša — pa prodaja vse navadno potrebne nemško-slovenske poštne tiskalice. Cl.

Tiskarna „Dolenc“ (narodni zavod v Trstu), Piazza della Caserma št. 2, izvršuje vsakovrstna tiskarska dela po ugodnih cenah. Imamo na prodaj knjigo „Kmetijsko berilo“ za nadaljevalne tečaje in gospodarjem v pouk. Mehko vezana štane 45 kr., trdo vezana 65 s poštnino vred. Cl.

Anton Lampe, naslednik Jakob Hočec, Via Barriera vecchia št. 17 pekovski mojster, priporoča kruh vseh vrst, moko, riž, sočivje, fino moravsko maslo itd. Cl.

Ivan Umek, čevljarški mojster, Via Roma magna št. 6, priporoča se slavnemu občinstvu v vsa v njega stroko s, adajoča dela. — Solidno delo, — hitra postrežba — nizke cene. 60-28

U. Mrevlja, Via Belvedere št. 19.

Priporoča slav. občinstvu vsake vrste moke, otrobov, turšice, ovsa in raznega kruha po najnižjih cenah. Cl.

Anton Vrabec, trgovina z steklevino, lončenino in lesenino itd. v ulici Via Canale (prva prodajalnica poleg „Ponte rosso“) se priporoča tržaškim in vnanjim Slovincem. Cl.

Ivan Kanobel, nasproti valike vojaš-nice, priporoča svojo zalogo z mnogovrstnim jedlinim in drugim blagom; razpošilja tudi na debelo v množinah od 5 kil. naprej po najnižji ceni.

Franjo Delak Piazzetta Cordarioli št. 3 blizo novega trga, prodaja izvrstne jestvine: kavo, sladkor, riž, olje, čokolado, kakao — po najnižjih cenah.

Karol Colja, žganjarija in tobakarna v ulici Via Arcata, nasproti hiše Cacia. Prodaja domač kranjsk brinovec po 1 gld. 80 kr boteljko, dalmatinsko tropinjsko žganje po 1 gld. 10 kr. liter. Cl.

Anton Krajcer, Piazza Barriera vecchia, chia, pekarija in trgovina z različnimi jestvinami: moko, rižem, oljem, kavo itd. Priporoča se najudaneje slavnemu občinstvu. Cl.

„Osteria al Cervo“ viala št. 1 tik kavarno „Fabris“ priporoča dobra vina in izvrstno kuhinjo. — Za delalski stan hrana opoludne in zvečer neverjetno v ceno. Cl.

Vekoslav Moder, pekovski mojster „Piazza Caserma“, se priporoča slav. občinstvu. — Prodaja vseh vrst kruha, slaštic, čokolade, vseh vrst moke itd. po najnižjih cenah. Cl.

Anton Šeuka Via Barriera vecchia št. 19 III. nadstropje, izdeluje moške obleke po najnovjšem kroju. V njega delavnici vsprejemajo se tudi naročila na raznovrstno moške in ženske perle, koje se izdeluje lično in po najugodnejših cenah. Cl.

Blažina Tone, lastnik krème k „Ruskim Toplicam“, Via Giulia št. 8, uljudno prosi za mnogobrojni obisk svoje krème, kjer se pije izvrstni isterski teran, in so še boljše skrbi za želodec. 11-25

Kavarni „Commercio“ in „Tedesco“ v ulici „Caserma“, glavni shajališči tržaških Slovincov vseh stanov. Na razpolago časopisi v raznih slovenskih jezikih. Dobra postrežba. — Za obilen obisk se priporoča Anton Šorli, kavarnar. Cl.

Anton Jerič, Via Farneto št. 18, I. nadstropje — izdeluje moške obleke po najnovjšem kroju, izdeluje tudi obleke za c. kr. uradnike. — Postrežba točna in hitra. 10-12

Mlekarna Frana Gržine iz št. Petra na Notranjskem (Via Campanille v hiši Jakoba Brunnerja št. 5 (Piazza Ponterosso). Po dvakrat na dan frišno opresno mleko po 12 kr. liter neposredno iz št. Petra, sveža (frišna) smetana. Na zahtevanje posneto mleko po 4 kr. liter, toda le v množini najmanje 25 litrov. Isti je odprl tudi podružnico v ulici S. Sebastiano blizo solnega trga. Cl.

Gostilna „Al Gallo d'oro“ via Ghoga
toči izvrstna istrska in furlanska vina ter ima prav dobro kuhinjo. Oddaja tudi vina na debelo v sodčkih od 28 litrov naprej in sicer furlansko po 28 kr. liter, istrsko po 32 kr. liter. Razpošilja tudi istrsko vino na zunaj in sicer loko stacion Trst po 23 gl. hektoliter; ne da bi imel naročevalec kake druge stroške. Vnanjim gostilničarjem se priporoča za naročila. Covačičh. 50-16

Josip Urbančič, na vogalu ulice Via Francesco priporoča vseh vrst žganja na drobno in debelo. — Pristna tukajšnja in vnanja vina v boteljah. — Suho meso, kranjske klobase, sir, sladšice itd. 16-48

Ivan Valenčič, Via nuova št. 39, prodaja vsake vrste manufakturnega blaga. Blago se dobiva iz prvih avstrijskih tovarn. Cene nizke. 49-15

Službo

voditelja prodajalnice jestvin

odda „Rojansko posojilno in konsumno društvo“ pod ugodnimi pogoji. Zahteva se znanje slovenskega in laškega jezika ter poznavanje tržnih razmer. Prednost imajo neozelenjeni prosilci. Prošnje do 1. julija na predstojništvo. Natančnejši pogoji se zvedó v društveni pisarni vsako sredo od 6-7 ure zvečer. — Zahteva se tudi primerna kavicija. 1-4

Štev. 16
1892

Razglas.

Dne 10. maja t. l. od 2 do 3 ure popol. bode v Lokvah pri cestnem odborniku g. Antunu Muhi javna dražba v oddajo predelovanja jednega dela skladovne ceste „pri Stajah“ med Lokvami in Matavonom. Kliena cena znaša 960 gl. 2 kr. av. v. Dražbeni pogoji, načrti in predvarek tega dela razpoloženi so vsakemu v pregled v Lokvah pri cestnem odborniku gosp. Antunu Muhi.

Cestni odbor v Sežani

16. aprila 1892.

Načelnik.

5 do 10 gold.

gotovega zaslužka na dan brez kapitala in rizika ponuja neka močna bančna hiša vsakateremu, ki se hoče baviti s prodajo postavno dovoljenih srečk in državnih papirjev. Ponudbe je pošiljati pod „Lose“ na: Annoncen-Expedition von I. Danneberg, Wien, I., Kumpfgasse. 1-10

Škropilnice proti peronospori

zistem Candeo, in drugih zistemov imamo zmiraj v zalogi. Ker pa kaže, da letos se jih bo mnogo potrebovalo, prosimo uljudno gospode posestnike, naj blagovolijo se z naročili hitro oglašiti, da zamoremo o pravem času druge preskrbeti in vsem kupovalcem postreči.

Imamo tudi izvrstne žvepljalke, trdne in lahke, katere le fini prah trosijo, ki se ves oprime perja, če tudi se naložijo s žveplom v krepah.

Cene so jim ostale tiste poprejšnjih let, akopram so ene in druge mnogo zboljšane, t. j.

Candeojove škropilnice z vso pripravo 10 gold., žvepljalke 5 gold.

Priporočamo se tudi za vsakovrstne druge stroje, in za vse kar knjim tiče.

Živic in družb. 6-

v Trstu, ulica Zonta 5.

škropilnica Vermorel

škropilnica Vermorel

1892.

VINOGRADCI!

Varujte vaše trte pred „PERONOSPORA“ o pravem času

s priznanim sredstvom za sikanje pri visokih in nizkih trtah. Posoda je vsa iz rudečega bakra. Delo je točno izvršeno. Jako koristno o rabi tekočine. Ne utruji delavca. Rabi se lahko več let brez da se pokvari.

Bolje so od vseh drugih.

kar jim je pripoznano ne samo z hiljadami svedočeb ampak tudi 350 in več prvih nagrad pri raznih natečajih. Iznajditelj gosp. Viktor Vermorel Villafranche na Francoskem je bil odlikovan z kolajno in najvišjem priznanjem. Varovati se je ponarejenja. — Edini zastopnik za Avstro-Ogersko:

Henrik Pegan v Trstu,
VIA SANITA št. 17.

Cena prosto carine gl. 22.— Brezplačni zamot. Franko na postajah in na brod v Trstu. 20-8 PLAČA SE NAPRED.

Kôtranove sladčice

katere izdeluje lekarničar
PRENDINI v Trstu

Telefon št. 334. 30-52

Velika poraba ki je dandanes v navadi rabiti kôtranove izdelke prepričala me je, da sem začel sam izdelovati iz pristnega kôtranovega izvlečka iz Norvedskega izvrstne sladčice podobne onim, ki dohajajo iz inozemstva

Te sladčice imajo isto moč kakor kôtranova voda in glavice (Kapsule), lažje se, proživajo in prebavijo ter se prodajejo po prav nizkej ceni. Da se ogne ponarjanja na enaj plati vdobljeno ime izdelovatelja Prendinija in na drugi besedo Catrame. V Trstu se prodajejo v lekarnici Prendini v škatljah po 40 kr., prodajejo se tudi v vseh večjih lekarnah v drugih deželah.

Tinktura za želodec,

katere prireja G. PICCOLI, lekar „pri angelju“ v Ljubljani, Dunajska cesta je mehko uplívno, delovanje prebavnih organov ureja-joče sredstvo. Krepi želodec, kakor tudi pospešuje telesno odpretje. — Razpošilja jo izdelovatelj v zabojčkih po 12 in več steklenic. Zaboječek z 12 stekl. velja gl. 1.36, z 55 stekl., 5 kg. teže, velja gl. 5.26. Poštino plača naročnik. Po 15 kr. stekleničica razprodajajo se v vseh lekarnah v Trstu, Istri in na Goriškem. 13-25

ŠOLA

8-12

za popolno izvežbanje v krojnem risanju, prikrojevanji ter šivanji oblek in perila po dunajskem načinu: Piazza nuova št. 2 I., III.

Krasne uzorke šalje se zasebnikom bádava. Knjige za krojače nefrankovane.

Tvari za odjela.

Peruvien i dosking za visoko svećenstvo; propisane tvari za c. kr. činovničke uniforme, te za veterane, vatrogasce, sokolaše, livrè; sukno za biljard i igrače stolove, loden i nepromočne lovačke kapute, tvari koje se pere, plaid za putnike od 4-14 for. itd. Tko želi kupiti jeftine, poštene, trajne, čisto vunene suknene tvari nipošto jeftine cunje, štoto ih posvud nudjaju, to jedva podnose krojačke troškove, neka se obrati na

IV. Stikarofsky-a u Brnu.

Veliko skladište sukna u Austro-Ugarskoj.

U mojem stalnom skladištu u vrednosti od 1/2 milijuna for. a. v. te u mojoj svjetskoj poslovnicji jest pojmljivo, da preostane mnogo odrezaka; svaki razumno misleći čovjek mora sam uviditi, da se od tako malenih ostataka i odrezaka nemože poslati uzorke jer nebi u kratko blaga preostalo. Ponudjaju li pojedine tvrdke odrezke te razasliju li uzorke, tada su ovi od čitavih komada, nipošto od odrezaka.

Odrezci, koji se nedopadaju, zamjenjuju se ili se povrti u o v a e. Kod naručbe treba navesti boju, dužinu i cionu.

Pošiljke jedino uz poštarsko pouzete, 24-8 preko 10 for. franko. 17-24

Dopisuje u njemačkom, mađjarskom, češkom, poljskom, talijanskom i franczkom jeziku.

Nič več kašlja!

Balzamski petoralški prah ozdravi vsak kašelj, plučni in bronhijalni katar, Dobiva se v odlikovani lekarni

PRAXMARER „Ai due Mori“ Trst, veliki trg .katlja velja 30 novč. 31-100

Vozni listi in tovarni listi v Ameriko.

Kraljevski belgijski poštni parobrod „RED STEARN LINIE“ iz Antverpena direktno v

New Jork & Philadelfijo

koncesijonovana érta, od c. ... avstrijske vlade. Na vprašanja odgovarja točno: koncesijonovani zastop 50-16

„Red Star Linie“

na Dunaju, IV Weyringergasse 17 ali pri

Josip-u Strasser-u

Speditionsbureau für die k. k. Staatsbahnen in Innsbruck.

Vinski ekstrakt.

Za trenutno napravo izvrstnega zdravega vina, kojega ni moči razločiti od pravega naravnega, priporočam to že skušano specialiteto.

Cena 2 kil. (ki zadostujeta za 100 litrov vina) 5 gl. 50 kr. Receipt priloži se gratis. Jamčim najbolji vspeh in zdrav izdelek.

Spirita prihrani,

kdor uporabljaja mojo nenadkriljivo esenco za ojačevanje žganih pijač; ta esenca podeli pijačem prijeten, rezek okus in se dobiva le pri meni.

Cena 3 gold. 50 kr. za kilo (za 600-1000 litrov) vteviški pouk o uporabljanju.

Razun teh specialitet ponujam vsakovrstne esence za izdelovanje ruma, konjaka, finih likérov itd najbolje in nenadkriljivo kakovosti Receipt prilagajo se gratis. Cenik franko.

Karl Filip Pollak,

Essenzen-Specialitäten-Fabrik in PRAG. 42-50

Iščejo se solidni zastopniki.

DROGERIJA

na debelo in drobno

G. B. ANGELI TRST

Corso, Piazza della Legna št., 1.

Odlikovana tovarna čopičev.

Velika zaloga oljnatih barv, lastni izdelek. Lak za kočije, z Angleškega, iz Francije Nemčije itd. Velika zaloga finih barv, (in tubetti) za slikarje, po ugodnih cenah. Lesk za parkete in pode.

MINERALNE VODE

iz najbolj znanih vrelecev kakor tudi romanjsko žveplo za žvepljanje trt.

T. MAGRINI & C.º

Zavod za glasovire.

Saloni:

ULICA

Corso šte. 2

V TRSTU

Tvornica:

ULICA

Alighieri št. 2

V TRSTU

priporočajo svoje nepresežne glasovire od 300 gl. naprej, narejeni v lastni tovarni po najnovnejših načrtih, kateri se odlikujejo po svoji zvočnosti — kakor podolgasti klavirji — kakor tudi po lepodonečjem timbra ter imajo — napram podolgaskim klavirjem — prednost mehanike na dvojnato ponovitev, katera jih učinja ugodne za učenje in to tembolj zato, ker jim njih moderna konstrukcija v železu jamči, dolgo trpežnost kakor podolgati klavirji.

Zavod je tudi dobro preskrbljen z bogato zalogo glasovirov podolgastih, mej katerimi se priporočajo osobito oni ugodno poznati iz dunajske tovarne: Erste Productir-Genossenschaft der Claviermacher.

Razprodaja — Menjalnica — Posojilnica — Uglasbilnica — Popraviljalnica.

Znatno obaljene cene Tiskalicam za vino, voće i masline

IZVORAN FABRIKAT

najnovijeg izvrstnog sustava sa neprestano djelujućom dvojacom pritiskom silom. Zajamčena najveća djelatnost do 20% veća nego li kod svih ostalih tiskalnica.

Kod svih izložba odlikovane prvimi nagradami

Mlinove za grozdje, voće, masline, strojeve za sušenje voća kano i za sve proizvode iz bilinstva i životinjstva.

Tiskalnice za sieno na ruku, i strojevi za treb-ljenje kuruze.

Najnoviji samostalni patent. štrcaljke za trsje „Syfonia“

izradjuju jedini tvorničari

PH. MAYFARTH i drug.

tvornica poljodjelskih strojeva

BEČ II. Taborstrasse 76. Kataloge šalje bádava, prima zastupnike. — Kod kupnje opominje svakoga, da pazi na podielanje.

Domaće sredstvo, olajšujuće bolečine, ki je izkušeno že mnogo let.

Kwizde fluid proti protinu.

Ceno steklenice 1 gl. a. v.

Pravo se dobiva v vseh lekarnah.

FRAN IV. KWIZDA

ces. kr. avstr. in kralj. rumenski dvorni založnik. Okrožni lekar, Korneuburg pri Dunaju.